

СУЧАСНІ ФОРМИ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Каліберда Олег¹, Мельников Анатолій²

¹*Національний університет «Одеська політехніка», Одеса*

²*Одеська обласна СДЮСШОР з легкої атлетики, Одеса*

Анотація. У статті представлений аналіз сучасних форм організації спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти через підготовку, проведення та розвиток всеукраїнських змагань серед учнівської молоді «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги».

Ключові слова: фізичне виховання, форми спортивно-масової роботи, учнівський спорт, учнівська молодь, всеукраїнські шкільні ліги.

Вступ. У нормативних документах Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки [1, 2, 3] визначені напрями та цілі державної політики у сфері фізичної культури і спорту, зокрема розвитку фізичного виховання та спорту серед учнівської молоді.

Стратегія розвитку фізичного виховання та спорту серед учнівської молоді на період до 2025 року [2] передбачає вдосконалення та модернізацію форм мотивації і залучення учнів до регулярних занять фізичною культурою і спортом.

Основними видами занять фізичною культурою і спортом є уроки, що спрямовані на розвиток здоров'язберезувальної компетентності, стійкої мотивації здобувачів освіти до занять фізичною культурою і спортом, та позанавчальні заняття, які спрямовані на підвищення рівня рухової активності, спортивно-масової діяльності, удосконалення життєво необхідних умінь та навичок, вмінь використовувати їх у навчальній та повсякденній діяльності, розширення функціональних можливостей організму учнів шляхом цілеспрямованого розвитку природних здібностей, основних фізичних якостей.

Спорт в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) забезпечує збільшення рухової активності, вдосконалення спортивної майстерності, можливість виступів у всеукраїнських та міжнародних заходах серед учнів.

Негативна тенденція зниження рухової активності молоді та погіршення стану її здоров'я вимагає від Міністерства освіти і науки України, Української федерації учнівського спорту (УФУС), закладів освіти, громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості вживати заходи для формування нової моделі мотивації молоді до занять фізичною культурою та спортом, створення нових форм спортивних та спортивно-масових заходів.

Метою стратегії є:

- формування умов до оздоровчої рухової активності та здорового способу життя;
- забезпечення доступності спорту для учнівської молоді;
- формування ціннісного ставлення до власного фізичного здоров'я, спортивних і духовних досягнень, гуманістичних цінностей і патріотичних почуттів;
- формування позитивного іміджу держави у світовому співтоваристві.

Зокрема за напрямком фізичної культури передбачено:

- модернізація в закладах освіти системи фізичного виховання, органічне поєднання її з іншими компонентами здорового способу життя;
- проведення уроків фізичної культури з використанням модулів.

Організація спортивно-масових заходів з інноваційними підходами:

- з використанням естафет, рухливих та спортивних ігор (таких як Всеукраїнський спортивно-масовий захід серед школярів «Cool Games», Всеукраїнський фізкультурно-патріотичний фестиваль школярів України «Козацький Гарт» та інших) ;
- з використанням популярних серед учнів видів рухової активності: паркуру, воркауту, кросфіту, скейтінгу, роликів тощо;
- флешмобів, челенджів, фестивалів та інших спортивно-масових заходів;

- туристичних походів та інших заходів популяризації здорового способу життя.

Забезпечення об'єму рухової активності серед учнівської молоді на рівні не нижчому, ніж визначеному Глобальними рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо фізичної активності для здоров'я.

За напрямком учнівського спорту передбачено:

Створення та забезпечення роботи у закладах освіти гуртків, секцій та спортивних клубів учнівського спорту. Забезпечення підготовки та участі учнів у зимових та літніх Гімназіадах України, чемпіонатах України серед учнів, Всесвітніх Гімназіадах, чемпіонатах світу серед учнів, інших комплексних всеукраїнських і міжнародних спортивних заходах, які проводять УФУС та ISF, створення учнівських ліг за видами спорту.

За даними Міністерства освіти і науки в Україні налічується 12938 закладів загальної середньої освіти із загальною кількістю понад 3974 тис. учнів.

У Стратегії [2] визначені проблеми, що мають вирішуватися відповідно до її завдань. Серед них:

1. Низький рівень популяризації рухової активності органами влади різного рівня та закладами освіти.

2. Відсутність мотивації учнів до відвідування уроків та занять з фізичної культури.

3. Відсутність мотивації деяких вчителів та викладачів опановувати сучасні методики та інструменти для проведення уроків та занять з фізичної культури.

4. Недостатня комунікація тренерів ДЮСШ, секцій, клубів, спортивних інтернатів із вчителями фізичної культури з метою відбору обдарованої молоді для занять спортом.

5. Відсутні затверджені нормативи обов'язкового щорічного оцінювання рівня фізичної підготовленості здобувачів освіти.

6. Зруйновані об'єкти спортивної інфраструктури закладів освіти.

7. Низький рівень забезпеченості закладів освіти сучасним спортивним інвентарем.

8. Забезпечення проведення заходів, спрямованих на здобуття вчителями фізичної культури навичок щодо залучення здобувачів освіти до фізичної активності.

9. Відсутні постійні джерела фінансування для проведення спортивно-масових та спортивних заходів серед здобувачів освіти рівня селищ, міст, територіальних громад, районів, областей, а також забезпечення участі команд у всеукраїнських та міжнародних заходах.

10. Недостатній рівень цифровізації у сфері фізичної культури і спорту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження проводилося відповідно до освітньо-професійної програми і навчальних планів дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика спортивно-масової роботи», «Організація спортивно-масової роботи», педагогічної практики здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура).

Мета дослідження: визначити результати та ефективність застосування сучасних форм спортивно-масової роботи у навчальній та позанавчальній роботі з фізичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти.

Завдання дослідження:

1. На підставі аналізу впровадження сучасних форм спортивно-масової роботи визначити результати та ефективність організації та проведення змагань «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги» в Одеській області.

2. Визначити вплив сучасних форм спортивно-масової роботи в системі взаємопов'язаних форм фізичного виховання та учнівського спорту для активізації рухової активності учнівської молоді з метою збереження та зміцнення здоров'я учнів, підвищення мотивації до занять з фізичного виховання і спорту та рівня фізичної та спортивної підготовленості.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводилися з грудня 2023 року по червень 2024 року в період підготовки та проведення територіального,

районного та обласного етапів всеукраїнських змагань «Пліч-о-пліч Всеукраїнські шкільні ліги» серед команд ЗЗСО Одеської області [4].

Для вирішення поставлених завдань використовувались наступні методи: огляд і узагальнення нормативних документів, публікацій та інформаційних джерел з питань організації спортивно-масової роботи серед учнівської молоді, аналіз результатів впровадження сучасних форм спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), узагальнення науково-методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення.

Результати дослідження про підготовку та проведення масових змагань школярів за проектом «Пліч-о-пліч Всеукраїнські шкільні ліги» в Одеській області наведені в таблицях 1, 2, 3.

Таблиця 1

Показники етапу 2 змагань «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги» в Одеській області

Етап 2 Територіальний	Кількість команд територіальних громад районів Одеської області та м. Одеси за видами спорту								Кількість команд	Кількість учасників
	Види спорту	м. Одеса	Одеський	Б/Дністровський	Болградський	Ізмайльський	Подільський	Роздільнянський		
Волейбол дівчата	20	44	41	17	35	35	16	25	233	2796
Волейбол юнаки	20	42	57	21	42	42	20	28	272	3264
Баскетбол дівчата	6	9	16	5	28	16	7	12	99	1188
Баскетбол юнаки	17	26	33	10	39	28	14	22	229	2268
Футзал	30	40	53	23	39	51	22	31	289	3468
Спортивне орієнтування	9	7	14	17	4	18	2	5	76	912
Чирлідінг	10	11	14	4	5	17	10	6	77	1155
Усього	112	179	228	97	192	207	91	129	1235	15051

Таблиця 2

**Показники етапу 3 змагань «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги» в
Одеській області**

Етап 3 Районний	Кількість команд районів Одеської області та м. Одеси за видами спорту								Кількість команд	Кількість учасників
	Види спорту	м. Одеса	Одеський	Б - Дністровський	Болградський	Ізмаїльський	Подільський	Роздільнянський		
Волейбол дівчата	4	4	14	8	5	11	4	4	54	648
Волейбол юнаки	4	4	14	7	5	10	4	4	52	624
Баскетбол дівчата	4	4	6	2	4	4	2	4	30	360
Баскетбол юнаки	4	4	8	4	4	8	4	4	40	480
Футзал	4	4	14	8	6	9	4	4	53	636
Спортивне орієнтування	7	3	5	2	4	3	1	2	27	324
Чирлідінг	8	5	6	4	1	6	3	4	37	444
Усього	35	28	67	35	29	51	22	26	293	3516

Таблиця 3

**Зведені показники етапів 2, 3, 4 змагань «Пліч-о-пліч всеукраїнські
шкільні ліги» в Одеській області**

№ етапу/ Види спорту	Учасники	Кількість команд	Кількість учасників
Етап 2 Територіальний	Команди ЗЗСО територіальних громад		
Волейбол дівчата		233	2796
Волейбол юнаки		272	3264
Баскетбол дівчата		99	1188
Баскетбол юнаки		189	2268
Футзал		289	3468
Спортивне орієнтування		76	912
Чирлідінг		77	1155
Усього за етапом 2		1235	15051

Продовження таблиці 3

Етап 3 Районний	Команди ЗЗСО - переможці етапу 2		
Волейбол дівчата		54	648
Волейбол юнаки		52	624
Баскетбол дівчата		30	360
Баскетбол юнаки		40	480
Футзал		53	636
Спортивне орієнтування		27	324
Чирлідінг		37	444
Усього за етапом 3		293	3516
Етап 4 Обласний	Команди ЗЗСО - переможці етапу 3		
Волейбол дівчата		8	96
Волейбол юнаки		7	84
Баскетбол дівчата		4	48
Баскетбол юнаки		4	48
Футзал		8	96
Спортивне орієнтування		6	72
Чирлідінг		8	96
Усього за етапом 4		45	540

На вирішення проблем і завдань розвитку фізичного виховання та спорту серед учнівської молоді спрямовані організаційні заходи з підготовки та проведення всеукраїнських змагань «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги».

Організація та проведення масових змагань за проєктом «Пліч-о-пліч Всеукраїнські шкільні ліги» в Одеській області здійснювалася організаційним комітетом, до якого увійшли представники обласної та районних військових адміністрацій, місцевих органів виконавчої влади, органів управління освіти та фізичної культури і спорту, обласних спортивних федерацій, обласної СДЮСШОР з легкої атлетики.

Обласні змагання «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги» серед учнів закладів загальної середньої освіти у 2023-2024 навчальному році під гаслом «Разом переможемо!» проводилися в період грудень 2023-червень 2024.

Мета змагань – збільшити кількість школярів, які займаються спортом на постійній основі та ведуть здоровий спосіб життя.

Змагання проводилися з метою популяризації видів спорту серед учнів закладів загальної середньої освіти, через підготовку, проведення та розвиток змагань з видів спорту.

Завдання змагань:

1. Популяризація видів спорту та здорового способу життя.
2. Залучення максимальної кількості учнів до регулярних занять фізичною культурою та спортом.
3. Створення умов для розвитку спорту серед здобувачів освіти.
4. Підтримка в ЗЗСО системи фізичного виховання.
5. Формування у молоді сталих традицій і мотивації щодо фізичного виховання і спорту як важливого чинника у забезпеченні здорового способу життя.
6. Залучення талановитих дітей та підлітків до занять у закладах спеціалізованої позашкільної освіти спортивного профілю та інших закладів фізичної культури та спорту.

За програмою змагань відповідно до Положення [5] відбулися 5 етапів змагань на різних рівнях: шкільний, територіальний, районний, обласний та всеукраїнський з п'яти видів спорту: баскетбол, волейбол, футзал, спортивне орієнтування та чирлідінг.

В сезоні 2023-2024 у змаганнях першого шкільного етапу всеукраїнських змагань взяли участь 29055 команд з 5 видів спорту.

Висновки:

1. Впровадження такої форми організації спортивно-масової роботи серед учнівської молоді, як змагання «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги», сприяє вирішенню завдань «Стратегії розвитку фізичного виховання та спорту серед учнівської молоді» за напрямом «Фізично активна нація», Стратегії розвитку фізичного виховання та спортивно-масової роботи учнівської молоді щодо мотивації

та доступності для учнів занять з фізичного виховання та спорту незалежно від рівня їх фізичної підготовленості.

2. Накопичений досвід підготовки, організації та проведення багатоетапних всеукраїнських змагань «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги», об'єднання зусиль і плідна співпраця органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, органів управління освіти та фізичної культури і спорту, закладів та громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості, засобів масової інформації буде сприяти подальшому розвитку такої ефективної форми спортивно-масової роботи та поступовому вирішенню визначених проблем розвитку фізичного виховання та учнівського спорту.

Перспективами подальших досліджень в даному напрямку є пошук нових форм і шляхів підвищення ефективності організації спортивно-масових заходів серед учнівської молоді, рівня фізичної та спортивної підготовленості школярів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 №1089. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>

2. Стратегія розвитку фізичного виховання та спорту серед учнівської молоді на період до 2025 року.

URL:<https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/rozvitku-fizichnogo-vikhovannya-sered-uchnivskoi-molodi-do-2025-rok-1.pdf>

3. Рекомендації МОН щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спортивної підготовки учнівської молоді на період до 2025 року. URL:

http://sportmon.org/wp-content/uploads/2021/02/rekomendacziyi-shhodo-strategichnogo-rozvytku-fizychnogo-vyhovannya-ta-sportyvnoyi-pidgotovky-uchnivskoyi-molodi-na-period-do-2025-roku_compressed.pdf

4. «Пліч-о-пліч Всеукраїнські шкільні ліги». URL: <https://scl.gov.ua/>

5. Положення про підготовку та проведення всеукраїнських змагань «Пліч-о-пліч Всеукраїнські шкільні ліги».

URL: https://scl.gov.ua/pdf/plich_o_plich_2324.pdf